

results and correction of the shortcomings. Integral characteristics of effective school are considered to be the following: family positive attitude to school, setting aside enough time for children to do the tasks, providing students with safe, healthy and comfortable environment for studying.

The analysis of contemporary scientific researches on school effectiveness allows determining the development stages of the ideas of school effectiveness in the context of educational change theory. They include: stage of distribution of the ideas of social equality in education (mid.1960-s – mid.1980-s), the innovative stage (mid. 1980-s – early 1990-s), the stage of public frustration (early 1990-s – late 1990-s), the stage of international cooperation (late 1990-s – 2005), the modern stage (2005 – 2013).

The study of educational change as certain phenomena and processes ensuring the improvement and development of the education sector is relevant and important for searching the effective ways to reform school education in Ukraine.

Key words: *school effectiveness, educational change theory, innovative, modernization, innovation.*

УДК 792.8:347.791.3(438)

Т. Л. Повалій

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В ПОЛЬЩІ

У статті окреслено основні положення Закону Республіки Польща «Про вищу освіту» за 1990 р. та 2005 р.; виділено напрями навчання музичних академій та Музичного Університету у Варшаві; висвітлено основні завдання, що регулюють діяльність вишів; перераховано комплекс предметів, що визначаються змістом навчальних планів підготовки майбутнього хореографа в Польщі; схарактеризовано умови вступу на спеціальність «Хореографія»; розглянуто зміст статутів мистецьких вишів Польщі.

Ключові слова: *нормативно-правове забезпечення, Закон «Про вищу освіту», статут навчального закладу.*

Постановка проблеми. Створення міжнародного освітнього простору вимагає від європейських університетів дотримання загальних правових норм, що відображені в документах Європарламенту, Ради Європи, Європейської комісії, Болонського процесу тощо. Функціонування і взаємодія соціальних систем, що існують у межах держави, регламентується правилами, встановленими нею задля створення оптимальних умов для економічного й культурного розвитку нації. Ці правила зазвичай кодифікуються, утворюючи правове поле, що детермінує діяльність усіх соціальних інститутів держави, зокрема системи вищої освіти. Нормативно-правовий аспект модернізації вищої освіти й вищої хореографічної освіти як її компонента значною мірою детермінує структурні й змістові перетворення в цій системі, і отже, потребує першочергового розгляду.

Аналіз актуальних досліджень. Окремі аспекти розвитку освіти в Польщі розглядались у працях Ф. Андрушкевича, О. Бондаренко, А. Василюк, С. Деркач, І. Ковчиної, В. Кременя, Г. Ніколаї, В. Пасічника, Л. Смірнкової, Ю. Соколович-Алтуніної та ін. Хореографічна освіта найчастіше визначається польськими науковцями як багаторівневий процес, що може активно впливати на формування духовних якостей людини через цілеспрямовану передачу молоді соціально-історичного досвіду засобами мистецтва (Romana Agnel, Roman Arndt, Karol Urbański). Дослідники вивчають естетичні аспекти функціонування хореографічного мистецтва (Agata Siwiak, Edyta Kozak), його історію, умови формування виконавської майстерності (Jacek Przybyłowicz, Elwira Piorun, Grzegorz Chełmecki, Anna Królika) тощо.

Мета статті – характеристика нормативно-правового забезпечення модернізації вищої хореографічної освіти в Польщі, що конкретизовано в таких завданнях:

- окреслити основні положення Закону Республіки Польща «Про вищу освіту» за 1990 р. та 2005 р.;
- розглянути зміст статутів навчальних закладів Польщі.

Виклад основного матеріалу. У контексті проблеми забезпечення якості вищої освіти в Польщі заслуговує на увагу прийнятий 12 вересня 1990 р. Закон «Про вищу освіту», який обумовлює зміни в структурі та змісті ВНЗ. Законом на Головну раду була покладена місія визначати умови, яким повинен відповідати виш, щоб присвоювати освітньо-кваліфікаційні рівні, а також здійснювати навчання за різними напрямками, розкривати мінімальні програмні вимоги та формулювати назви цих напрямів. Студенти отримали право навчатися за довільною кількістю напрямів, за індивідуальними планами й програмами [4]. Нині вища хореографічна освіта в навчальних закладах Польщі викладається за такими основними напрямками: актор театру танцю (Державна Вища Театральна Школа ім. Людовика Сольського в Кракові – Відділ Театру Танцю в Битомі); танець та балетна педагогіка (Музичний університет ім. Фредеріка Шопена в Варшаві); артист музичних сцен, хореограф, педагогіка танцю та танцівник (Академія гуманістично-економічна в Лодзі); ритміка і теоретично-музичні предмети (Музична академія ім. Карла Шимановського в Катовицях), товариський танець, сучасний танець та хореотерапія (Вища школа суспільних наук з місцеперебуванням у Любліні).

У Законі 1990 р. вищим навчальним закладам, у тому числі мистецьким, надавалося право самостійно укладати міжнародні угоди, завдяки яким академічні працівники й студенти польських вишів можуть

виїхати за кордон з навчальною або дослідницькою метою та визначалися умови прийняття іноземних науковців і студентів [4]. Так, за даними, наведеними у звітах ректора Музичного університету імені Фредеріка Шопена, закордонні виші відвідали: у 2007–2008 н. р. – 33 працівники й студенти, у 2008–2009 н. р. – 76 працівників і студентів, у 2009–2010 н. р. – 48 працівників і студентів. Крім того, Музичні академії Польщі, в яких здійснюється хореографічна підготовка фахівців, розвивають співпрацю між вишами, підприємствами й науковими установами Австрії, Бельгії, Чехії, Франції, Іспанії, Нідерландів, Литви, Німеччини, Норвегії, Словаччини, Швейцарії, Туреччини, Угорщини, Великобританії, Італії та Китаю.

У порівнянні з Законом «Про вищу освіту» (1990 р.) нова редакція документа, прийнятого 27 липня 2005 р., більш чітко й ґрунтовно висвітлює систему вищої освіти в Польщі. У ст. 3 Закону «Про вищу освіту» визначено вимоги до офіційних назв вишів. Так, слово «університет» може вживатись у назві ВНЗ, організаційні одиниці якого мають право на присудження наукового ступеня доктора з принаймні 12 дисциплін. Академією міг називатися ВНЗ, що мав право присвоювати науковий ступінь доктора тільки з двох спеціальностей [5].

Модернізація мистецьких вишів згідно Закону «Про вищу освіту» (2005 р.) дала їм змогу отримати новий статус. Наприклад, Музичну академію ім. Фредеріка Шопена було реорганізовано в Музичний університет ім. Фредеріка Шопена у Варшаві, Вищу школу гуманістично-економічну в Лодзі – в Академію гуманістично-економічну, Вищу педагогічну школу в Слупську – у Поморську академію.

Закон від 2005 р. був модифікований у 2011 р. шляхом прийняття Закону «Про зміну Закону «Про вищу освіту», а також про зміну деяких інших законів». У новій редакції Закону було розширено загальні положення, завдання закладів вищої освіти, трудові відносини працівників ВНЗ, права та обов'язки студентів тощо [6].

Так, у ст. 13 розкриваються основні завдання ВНЗ, серед яких: освіта студентів з метою поповнення знань і вмінь; здійснення наукових досліджень, а також надання дослідницьких послуг; навчання та просування наукових кадрів; надання післядипломної освіти; створення умов для розвитку мистецтва й фізичної культури студентів; діяльність на користь місцевих і регіональних громад; створення для осіб з особливими потребами умов для повної участі в освітньому процесі та наукових дослідженнях. Державна влада на засадах, визначених у Законі, забезпечує державні ВНЗ коштами, необхідними для виконання їх завдань [6].

Приклад навчальних закладів Польщі, у яких здійснюється хореографічна підготовка, показав, що вони вдало реалізують більшість завдань, зазначених у Законі. Так, Вища школа суспільних наук у Люблені була першим польським вишем, що отримала повноваження для створення в галузі «танець» післядипломної освіти, яку здійснюють теоретики, танцівники, хореографи, представники наукових осередків, шкіл танцю та театрів. Державна вища театральна школа ім. Людвіка Сольського в Кракові здійснює перебудову й ремонт частини будівлі, що належить до краківського вишу, з метою поліпшення умов навчання на Відділі театру танцю в Битомі.

Наукові й академічні працівники можуть отримати за наукові, дидактичні або організаційні досягнення або за сукупність доробку нагороду ректора, а також міністра вищої освіти. Неакадемічні працівники можуть отримувати нагороди ректора за професійні досягнення. Викладачі державного ВНЗ мають право на ювілейні нагороди за багаторічну працю та додаткову річну винагороду на засадах, визначених у законах про річну додаткову винагороду працівників бюджетної сфери [5]. Так, за досягнення в галузі художньої творчості та педагогічної діяльності, станом на 2012 рік, були нагороджені вчені Музичного університету імені Фредеріка Шопена у Варшаві: орденами (8 осіб), золотими медалями (3 особи), срібними медалями (2 особи), ректорськими нагородами I ступеня (21 особа), ректорськими нагородами II ступеня (11 осіб) та нагородою Міністра Культури і Національного Спадку II ступеня (1 особа).

Згідно зі ст. 160 Закону «Про вищу освіту» (2005 р.) навчання у ВНЗ здійснюється за навчальними планами та програмами. Заняттям, котрі входять до навчальних планів і програм, присвоюються кредити ECTS [5]. У змісті навчальних планів підготовки майбутнього хореографа в Польщі важливе місце посідає комплекс предметів, що дозволяє опанувати техніку виконання й методику викладання танців різних країн. Основними серед профільних дисциплін є: теорія та методика викладання польського національного танцю, класичного танцю, бального танцю, сучасного танцю, історико-побутового танцю, характерного танцю та народно-сценічного танцю. Чимало є також теоретичних предметів, які дають можливість студентам познайомитися з національними особливостями та здобутками світових культур: антропологія танцю, історія танцю та балету, композиція танцю, психологія танцю, педагогіка танцю, естетика танцю та ін.

До навчання у ВНЗ, згідно зі ст. 169 Закону, може бути допущена особа, котра відповідає вимогам прийому на навчання. Підставою прийняття на

навчання першого ступеня або цільову магістратуру є результати іспиту на атестат зрілості [5]. Однією з головних вимог для отримання хореографічної освіти в Польщі є складання вступних іспитів у вищі навчальні заклади. Іспит має декілька етапів. Перший етап включає практичну перевірку знань і навичок виконання класичного танцю (балетний репертуар і його компоненти, такі як малі чи великі пози, *adagio* і *allegro*, типи піруетів, *port de bras*, *pas de bouree* тощо); сучасного танцю (виконання базових рухів різних танцювальних напрямів, визначення темпу, ритму, стилю базових елементів та танцювальних варіацій); польського національного танцю («Мазурка», «Куявяк», «Оберек», «Полонез», «Краков'як»); народного танцю (російський, татарський, білоруський, український, іспанський, угорський, циганський, італійський, молдавський і грузинський); бального танцю (європейська та латиноамериканська програма). На другому етапі перевіряють теоретичні знання хореографічного мистецтва (рівень знань кандидата з історії культури, драми, танцю й театру, а також літератури польської та загальної).

Ст. 204 Закону «Про вищу освіту» (2005 р.) надає студентам право об'єднуватися в університетські студентські організації, зокрема, в наукові гуртки, а також мистецькі та спортивні колективи, на засадах, визначених у законі. Такі організації підлягають реєстрації за виключенням студентських організацій, що діють на підставі закону «Про громадські об'єднання» від 7 квітня 1989 р.

Так, під патронатом студентських організацій та самоврядування працює велика кількість хореографічних колективів в університетах Польщі: Ансамбль народного танцю (Університет Марії Кюрі-Склодовської у Люблені), Ансамбль пісні й танцю «*Słowianki*» (Ягеллонський університет у Кракові), Студентський клуб танцю (Вроцлавський університет), Ансамбль танцю Вроцлавського університету, Секція артистичної гімнастики Вроцлавського Університету, Студентський ансамбль пісні й танцю (Шльонський університет у Катовицях), Ансамбль пісні й танцю «*Jantar*» (Гданський університет), Ансамбль пісні й танцю «*Warszawianka*» (Варшавський університет), Університетський ансамбль пісні й танцю «*Kujon*» (Лодзьський університет) та ін.

Головними документами, які регламентують діяльність усіх підрозділів ВНЗ у Польщі є статuti навчальних закладів. Ними розкриваються наступні розділи: устрій, організація, органи, адміністрація та майно вишів; прийняття на навчання, права та обов'язки студента, самоврядування та студентські організації, дисциплінарна комісія студентів; співробітники ВНЗ, прийняття на роботу та звільнення, навантаження викладачів, періодична атестація

викладача, відпустки, нагороди, заробітна плата і дисциплінарна відповідальність викладача [1; 2; 3].

Вищим органом польських вишів є Сенат. До складу Сенату входять: ректор (голова), проректори, декани, представники професорсько-викладацького та студентського складу. Однією з компетенцій Сенату є прийняття статуту та поправок до нього.

У результаті порівняльного аналізу статутів ВНЗ, у яких здійснюється хореографічна підготовка, було визначено положення, що регулюють діяльність вишів. Серед основних завдань ВНЗ виділені такі, як: підготовка студентів з метою надання знань і вмінь, необхідних у професійній роботі; виховання у студентів відчуття відповідальності за польську державу; ведення артистичної та наукової діяльності; поширення й примноження досягнень мистецтва й науки, створення умов навчання для людей з обмеженими потребами та ін. [1, 2–3; 2, 7–8; 3, 2–3].

Основними структурними одиницями вишів, згідно розділу Статутів про організацію ВНЗ, є інститути, факультети, кафедри, міжфакультетські та позафакультетські одиниці. До складу підрозділів ВНЗ входять також університетські бібліотеки та музеї, діяльність яких регламентується відповідними статутами та положеннями.

Створення факультету вимагає відповідної матеріально-технічної бази, необхідної для забезпечення реалізації дидактичних і наукових завдань. Так, для хореографічної кафедри обов'язковою є наявність танцювальних приміщень, чоловічих і жіночих роздягалень, концертної зали, костюмерної, гімнастичного одягу й взуття, фонетичного устаткування тощо.

Серед структурних підрозділів ВНЗ важливе місце посідає студентське самоврядування. У ст. 54 Статуту Державної вищої театральної школи імені Людвіка Сольського в Кракові зазначається, що студенти мають право об'єднуватися в студентські організації [3, 20]. Проаналізувавши позанавчальну роботу мистецьких вишів Польщі відзначили, що найбільшого поширення набули артистичні товариства (хореографічні ансамблі, хори, оркестри, студентські клуби й театри, студентські кіностудії та творчі мистецькі майстерні).

Аналіз структури та змісту статутів польських мистецьких вишів показав, що, хоча ці документи й мають багато загальних елементів, кожен із них включає положення, що відтворюють специфіку навчального закладу, діяльність якого він установлює. Таким чином, діяльність сенату над змістом статуту є кропіткою роботою, а не просто голосуванням за стандартний документ.

Висновки. 1. Аналіз польських Законів «Про вищу освіту» (1990 р. та 2005 р.) засвідчив наявність низки положень, що дали поштовх до початку модернізації хореографічної освіти. Зокрема, вищим навчальним закладам надавалося право самостійно підписувати міжнародні угоди, встановлювати вимоги щодо прийняття на навчання, студентам надавалося право навчатися за довільною кількістю напрямів, за індивідуальними планами й програмами.

2. Основними документами, які регламентують діяльність усіх підрозділів університетів Польщі є статuti навчальних закладів. У них окреслюються права й обов'язки студентів, напрями навчання, вищі органи навчального закладу та їх компетенції, основні завдання вишу тощо.

Зазначимо, що в статті розглянуто окремі аспекти нормативно-правового забезпечення модернізації хореографічної освіти в Польщі. Результати комплексного дослідження будуть висвітлені в наших наступних публікаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Statut Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chopin.edu.pl/pl/wp-content/uploads/2012/10/statut-2012-pazdziernik.pdf>.
2. Statut Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.amuz.lodz.pl/dmdocuments/statut_am.pdf.
3. Statut Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. Ludwika Solskiego w Krakowie [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pwst.krakow.pl/bip/userfiles/file/Statut_PWST_obowi%C4%85zuj%C4%85cy_tekst_jednolity.pdf.
4. Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym // Internetowy System Aktów Prawnych [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19900650385+2001%2409%2401&min=1>.
5. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym : Tekst ujednolicony // Internetowy System Aktów Prawnych [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/szkolnictwo/Reforma/20110523_USTAWA_z_dnia_27_lipca_2005.pdf.
6. Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw // Dziennik Ustaw z dnia 21 kwietnia 2011 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.infor.pl/dziennik-ustaw,rok,2011,nr,84/poz,455,ustawa-z-dnia-18-marca-2011-r-o-zmianie-ustawy-%26ndash%3B-prawo-o-szkolnictwie>.

РЕЗЮМЕ

Повалий Т. Л. Нормативно-правовое обеспечение модернизации высшего хореографического образования в Польше.

В статье описаны основные положения Закона Республики Польша «О высшем образовании» за 1990 г. и 2005 г.; выделены основные направления хореографического обучения в вузах; освещены основные задачи, которые регулируют деятельность высших учебных заведений; перечислены комплексы теоретических и практических предметов, которые раскрываются в содержании учебных планов подготовки будущего хореографа в Польше; схарактеризованы условия поступления на специальность «Хореография»; рассмотрено содержание уставов высших учебных заведений Польши.

Ключевые слова: нормативно-правовое обеспечение, Закон «О высшем образовании», устав учебного заведения.

SUMMARY

Povalii T. Legal regulations of the enhancement of higher choreographic education in Poland.

The article outlines the basic provisions of the Higher Education Law of Polish Republic of 1990 and 2005, defines the main courses of choreographic education in colleges, and covers the primary objectives which determine activities of colleges. This article also lists the set of theoretical and practical disciplines covered by Polish choreographic curricula, describes the Choreographic Faculty admission conditions, the chief being the obligation of the college entrance examination, which first phase is examination of knowledge and skills applied to classic, modern, Polish national and folk dances as well as a ballet one. The second phase of examination is devoted to the choreographic theory.

The analysis of the Higher Education Laws of Polish Republic (1990, 2005) revealed the presence of a number of provisions that gave impetus to the beginning of the modernization of choreographic education. In particular, higher education institutions were given the right to sign international agreements independently, to establish admission requirements, students were given the right to study by an optional number of directions according to individual plans and programs.

It was found out that the main documents that regulate the activity of all departments of the universities of Poland are the statutes of educational institutions. The article reviews statutes of Polish institutes of higher education that are at choreographic teaching (Ludwik Solski Academy for the Dramatic Arts in Krakow – Dance Theatre department in Bytom, Fryderyk Chopin University of Music in Warsaw, The Karol Szymanowski Academy of Music in Katowice, Academy of Music in Łódź, The Stanislaw Staszic University of Arts and Sciences in Kielce, Pomeranian University in Słupsk, The Stanislaw Moniuszko Music Academy in Gdansk, The Ignacy Jan Paderewski Academy of Music in Poznań), defines main college units which activities are governed by respective statutes and regulations. They define the rights and responsibilities of students, the direction of education, higher educational institution bodies and their competence, the main objectives of the University and other. Analysis of the structure and content of the statutes of Polish art universities showed that although these documents have many common elements, each of them includes provisions that reflect the specifics of the educational institution, which it sets. Thus, the activity of the Senate on the content of the Charter is hard work, and not just voting for the standard document.

Key words: Legal Regulations, Higher Education Law, Statute of Educational Institution.